

Comentariul operei "Sarmanul Dionis" de Mihai Eminescu

Proza lui Eminescu este romantica, la fel ca si poezia. Eminescu aduce in epoca, prin proza sa, dimensiunea visului romantic si cugetarea filozofica. Proza eminesciana este prin excelenta lirica. Este inasa inegala din punct de vedere valoric.

Proza fantastica eminesciana se construiește pe un numar restrans de concepte : arheu, arhetip, avatar, anamneza, metempsihoza.

"Sarmanul Dionis" este o proza filozofica si fantastica publicata in perioada decembrie 1872-ianuarie 1873, in "Convorbiri literare". Inaintea acestei proze, Eminescu publicase doua schite, doua proze filozofice in care vorbeste despre mitul omului care si-a pierdut umbra, despre dedublare si relativitatea adevarului. Sarmanul Dionis este capodopera prozei eminesciene. Nuvela debuteaza astfel: " si tot astfel, daca inchid un ochi, vad mana mea mai mica decat cu amandoi.

De-as avea trei ochi, as vedea-o si mai mare, si cu cat mai multi ochi as avea, cu atata lucrurile dimprejur]rul meu ar parea mai mari". Prin aceste afirmatii aparent bizare, Eminescu nu vrea decat sa ilustreze o teza stiintifica arhicunoscuta, dupa care marimea e in functie de relatie.

Eminescu porneste de la Knt, de la teoria acestuia conform careia spatiul si timpul exista in mod obiectiv, independent de vointa noastra si nu pot fi cunoscute prin simturi, ci numai pec alea intuitiei. De la Kant, Eminescu ajunge la Schopenhauer, sau, cum psune G. Calinescu "Eminescu porneste de la Knt si construiește in spirit schopenhauerian".

Conform teoriei su Shopenhauer, spatiul si timpul nu exista in mod obiectiv, ci sunt creatii ale subiectivitatii noastre. Eminsecu merge inasa mai departe decat Schopenhauer si sustine chiar posibilitatea alegerii spatiului si timpului in care vrem sa traим "In fapta lumea e visul sufletului nostru. Nu exista nici timp, nici spatiu, ele sunt numai in sufletul nostru.

Trecut si viitor e in sufletul meu, ca padurea intr-un sambure de ghinda, si infinitul, asemenea, ca reflectare cerului intselat intr-un strop de roua". In acest pasaj se afla cheia de aur a prozei eminsciene. Prin acest pasaj, Eminescu inaugureaza in literatuiră romana jocul cu spatiul si timpul, coordonata majora a literaturii fantastice universale.

Nuvela contine descrierea unui vis. Eminescu utilizeaza cu multa subtilitate tehnica confuziei dintre vis si realitate, marca distincta a fantasticului. In nuvela lui Eminescu se pot verifica atata teoria lui Roger Caillois despre fantastic, cat si cea a lui Tzvetan Todorov. Eminescu intretine ezitarea citiroului pana in final, cand se intreaba la mod hamletian : "Fosta-u vis sau nu ? Asta-i intrebearea". Liantul nuvelei il formeaza visul : motivul lumii ca vis. Este o nuvela onirica.